

ביאורים

כל אומה חפצה בישועה. הישועה מהווה מצב שבו האומה מתחזקת ומוציאה לפועל את הטמון בלבבה. ה'יש', המהות, של האומה מתגלה ומופיע, בין אם משמעות הדבר היא להשתחרר מעול זרים ולהיות עצמאית ובין אם לשלוט על אחרים. דבר זה יכול להתרחש רק כאשר היחידים כל כך אוהבים את אומתם עד שהם מוסרים את נפשם למען חזונה. למשל, הישועה של העם היהודי הייתה כאשר היחידים היהודים מסרו נפשם למען הסרת עול הבריטים ששלטו עליהם ואז יכלו לחיות את חייהם לאור תפיסת עולמם.

יש עמים שתפיסת עולמם היא חורבן ורשע. הם נהנים לשלוט באכזריות על עם אחר. ממילא, כאשר היחידים מוסרים נפשם עבור זה הם מחזקים את אומתם וגורמים לה לבוא לידי ביטוי בעולם בצורה יותר חזקה.

איך עם ישראל יזכה לישועה? הדבר תלוי בשאלה מה עומד בתפיסת עולמו. הדבר המרכזי שעומד במהות של ישראל הרצון המתמיד לחיות חיים לאור המוסר האלוהי. ממילא, כאשר היחידים יקישו את כל חייהם למימוש שאיפה זו, האומה תזכה לגאולה שבה האומה כולה תחיה לאור התכונה הפנימית שלה, שהיא הרצון להטיב לכל הבריאה כולה. אך אם חלילה, רבים מהיהודים יבחרו שלא לחיות לאור המוסר האלוהי, הם יחלישו את האומה ואת הקשר שלהם לעם כולו. חיים כאלו מובילים בקלות את אותם יהודים להנתקות מעם ישראל.

לאור זה, נוכל להבין את דברי חז"ל ש'גאולה תלויה בתשובה'. אם גאולה היא חיים לאור האמת הפנימית שבאומה, חייבת להיות תשובה, דהיינו שינוי ותיקון החיים לאור המוסר האלוהי. חייבים לשנות את מעשינו, רגשותינו ודעותינו באופן שכולם יופנו אל הטוב וישאפו לחיות חיי מוסר לאור דבר ה'. זו הדרך לחזק את האומה ולזכות לגאולה שלמה.

הרחבות

• המוסר באומות העולם

ישנם עמים כאלה, שהכח המדביק אותם הוא דוקא איזו שאיפה כללית של רשע. השמירה על רמה מוסרית גבוהה היא מהותית לעם ישראל מכיון שתפקידם הוא לתקן עולם. גורל זה לא נתון לבחירה. באומות העולם הדברים שונים. שאר האומות נוצרו מתוך התאגדות ציבורית סביב מטרה משותפת, ולפעמים מטרה זו היא מטרה של רשע.

ביטוי מעשי לדברים אלו ניתן לראות בדבריו של הרב קוק במקום אחר: "אירופה נתיאשה בצדק מאלוהים, אשר לא ידעתו מעולם. יחידי האנושיות הסתגלו אל הטוב העליון, אבל לא אומה שלמה. איך עורגים אל הטוב אל הכל לא תוכל כל אומה ולשון להבין, וקל וחומר שלא תוכל להטביע בזה את החותם של יסוד קיומה. על כן כשגברה בימינו הלאומיות וחדרה אל תוך מערכת הפילוסופיה, הוכרחה האחרונה להעמיד סימן שאלה גדול על כל התוכן של המוסר המוחלט, הבא באמת לאירופה רק בשאלה מאת היהדות, וככל זמורת זר לא יוכל עדיין להקלט ברוחה. אותנו, אם נהיה מה שהננו, אם לא נתגבר להתעטף בשמלת זרים, אין שאלת המוסר דוקרת כלל. הננו חשים בקרבנו כולנו, כללות אומתנו, שהטוב המוחלט, הטוב אל הכל, לזאת ראוי לכסוף, ועל יסוד זה ראוי ליסד ממלכה ולהנהיג פוליטיקה, ואנו רואים מבשרנו שהטוב המוחלט הוא הטוב האלהי הנצחי שבמציאות כולה, והננו שואפים תמיד לצאת בעקבותיו במובן לאומי וכללי. על כן האהבה האלהית והדבקות באלהים היא לנו דבר עצמי אשר לא יוכל להמחק ולהשתנות" [אורות התחיה ג]. בדברים אלו מתאר הרב קוק את אחת הסיבות לכפירה שהתפשטה באירופה במאתיים שנה האחרונות: מאחר והגויים לא הצליחו להעמיד אומה מוסרית ולהפוך את המוסריות לערך לאומי, הקשר שלהם עם אלוהים היה קשר חיצוני. דבר זה הוליד הפקרות מוסרית ושכחת אלוהים.

שאלות לדין

בפיסקה זו מתוארים עמים שהכוח המאחד אותם הוא שאיפה של רשע. אלו עמים כאלה אתה מכיר?

כיצד לדעתך צריך לחזק את מדינת ישראל לאור פיסקה זו? איך ניתן לבצע זאת?

כְּנֶסֶת-יִשְׂרָאֵל מִיִּסְדָּתָּהּ היא כְּלָה על הַבְּסִיס שֶׁל הַמוֹסֵר הָאֱלֹהִי הָעֲלִיּוֹן. על כֵּן כָּל הַתְּנַשְׂאוֹת מוֹסְרִיתִים הַנִּמְצָאִים בְּאִישִׁיָּהּ הַפְּרָטִיִּים מוֹסִיפָה לָהּ כַּח. וּלְהַפֵּךְ, נְפִילַת מוֹסֵר, וְכָל רָשָׁע, לְפִי עֵרֶךְ הַכְּעוֹר וְהָרַע שֶׁבְתוֹכּוֹ, כִּי הִיא מְחַלֶּשֶׁת אֶת כַּחָהּ וְאֶת הַיַּחֲשׁוּ שֶׁיֵּשׁ לִיְחִידָהּ אֶל כְּלֵלוּתָהּ.

לְכֵן דְּוָקָא תְּשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל תְּלוּיָהּ הִיא בְּתִשׁוּבָהּ, בְּהִטְבָּהּ הַמוֹסְרִית בְּמַעֲשָׂהּ, בְּרָגֶשׁ וּבִשְׂכָל, וְלֹא כֵן תְּשׁוּעַת עַם אַחֵר. יִשְׁנָם עַמִּים כְּאַלֶּה, שֶׁהִכַּח הַמְּדַבֵּק אוֹתָם הוּא דְוָקָא אִיזוֹ שְׂאִיפָה כְּלֵלִית שֶׁל רָשָׁע, שֶׁל חֶפֶץ הַתְּגַבְּרוּת לְלֹא שׁוּם אִידֶאָל שֶׁל צֶדֶק, וּמִמִּילָא הוּא מְלֵא רָשָׁע, כּוֹפְנֵי שְׂמָה שֶׁהוּא דוֹחֵק אֶת רְגְלֵי יְתָר הָעַמִּים, אֲשֶׁר יבוא עִמָּהֶם בְּמִגְעוֹ, הוּא דְבָר שְׂאִין בְּצֶדֶק עֲלֵיו יִסוֹד נְכוּן, וְאִם כֵּן הוּא מִיִּסָּד כְּלוֹ בְּרָשָׁעוֹ, עַל-כֵּן יִכּוֹלִים הֵם לְהִיּוֹת מְתַחַזְקִים גַּם-כֵּן עַל-יְדֵי תְּגַבְּרוֹת רָשָׁע, וּלְחַזֵּק אֶת אֲגָדָתָם עַל-יְדֵי אִיפְתָּהּ זְדוֹן. לֹא כֵן הוּא בְּכֶנֶסֶת-יִשְׂרָאֵל. אֶת הַיַּחֲשׁוּ, שֶׁיֵּשׁ לִיְחִידִים שְׂבָה אֶל כְּלֵלוּתָהּ, אִי-אֶפְשָׁר לְתַלּוֹת בְּשׁוּם חֵק אַחֵר כִּי-אִם בְּחֵק הָעֲלִיּוֹן שֶׁל אֱהָבַת הַטוֹב הַיּוֹתֵר נִשְׁגָּב, שֶׁהוּא עוֹמֵד לְהַמְלֵא בְּמַלּוּי שְׂאִיפּוֹתֶיהָ הַיּוֹתֵר פְּנִימִיּוֹת שֶׁל כְּלֵלִיּוֹת הָאֱמֶה. עַל-כֵּן כָּל הַמַּעֲשִׂים שֶׁהֵם נוֹבְעִים בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל, אוֹ גַם בְּדֶרֶךְ מְסוֹבָב, מֵהַטּוֹב הָעֲלִיּוֹן, הֵנָּם מְחַזְקִים אֶת כַּחָהּ, וְהַעֲזִיבָה שֶׁלָּהֶם מְחַלֶּשֶׁת הִיא אֶת כַּחָהּ.

(אורות ישראל ב, א)

מִיִּסְדָּתָּהּ - זו תכונתה היסודית והזה תפקידה. **הַתְּנַשְׂאוֹת מוֹסְרִית** - השתפרות והטבה מוסרית. **בְּאִישִׁיָּהּ הַפְּרָטִיִּים** - בכל איש מעם ישראל. **נְפִילַת** - ירידה מוסרית. **הַיַּחֲשׁוּ וְכו'** - הקשר היחיד קשור לכלל לפי ערך המוסריות שבו. **תְּשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל** - הצלחתם וגאולתם. **הַכַּח הַמְּדַבֵּק אוֹתָם** - הסיבה המצרפת את היחידים להתכלל יחד לכדי אומה. **הַתְּגַבְּרוּת** - שליטה על אחרים. **הוּא** - חפץ ההתגברות. **דוֹחֵק** - כובש ושולט בהם. **יְכּוֹלִים הֵם וכו'** - אותם העמים שמוסריתם על הרשע, דווקא עשית רע מחזקת אותם. **אִיפְתָּה** - מידה מרובה. **חֵק** - סיבה טבעית. **לְהַמְלֵא** - להגיע לשלמות. **מְסוֹבָב** - דרך עקיפה.